

Trh práce a sociálna udržateľnosť

3. Trh práce a sociálna udržateľnosť

Dlhoročnou hlavnou výzvou trhu práce zostáva podľa špecifických odporúčaní pre Slovensko zamestnanosť znevýhodnených skupín. Pandémia koronavírusu po rokoch pozitívneho vývoja na trhu práce môže tento problém ešte viac prehĺbiť. Hlavným cieľom Slovenska do roku 2030 je zvýšiť participáciu nízkokvalifikovaných ľudí na úroveň priemeru krajín EÚ. Na podporu zamestnanosti žien sa podiel detí do troch rokov v akejkoľvek podobe formálnej starostlivosti zvýši na úroveň priemeru krajín V3. Výsledky na trhu práce vplyvajú na riziko chudoby domácnosti. Do roku 2030 sa v súlade s cieľmi trhu práce zníži chudoba detí rodičov s nízkym vzdelaním na úroveň krajín EÚ. Aktivácia znevýhodnených skupín pomôže zmierniť nesúlad medzi dopytom a ponukou na trhu práce. Opatrenia zamerané na rekvalifikáciu, získavanie zručností a podporu mobility pracovnej sily zo zahraničia a medzi regiónmi Slovenska pomôžu tento nesúlad ešte viac znížiť.

Výsledkové a výstupové indikátory pre trh práce a sociálnu udržateľnosť

		2015	2016	2017	2018	2019	Cieľ 2024	Cieľ 2030
Počet pracujúcich na 100 obyvateľov (domáca zamestnanosť na populácii)	SK	41,8	42,7	43,6	44,4	44,9	Priemer EÚ	Top 10 EÚ
	EÚ	44,5	45,0	45,7	46,2	46,6		
Zamestnanosť ľudí s nízkym vzdelaním (% populácie 20-64 ročných, ISCED 0-2)	SK	33,2	35,9	37,3	36,4	36,1	43,7	Priemer V3
	EÚ	51,7	52,5	53,9	55,0	55,7		
Dlhodobá nezamestnanosť (% aktívneho obyvateľstva nad 15 rokov)	SK	7,6	5,8	5,1	4,0	3,4	Priemer EÚ	Priemer EÚ
	EÚ	4,5	4,0	3,4	2,9	2,5		
Podiel detí vo formálnej starostlivosti³³ (% vo vekovej skupine do troch rokov)	SK	1,1	0,5	0,6	1,4	n/a	6,7	Priemer V3
	EÚ	30,3	32,8	34,3	35,1	n/a		
Riziko chudoby/sociálneho vylúčenia detí rodičov s nízkym vzdelaním (% populácie)	SK	94,4	93,1	89,4	84,2	n/a	67	Priemer EÚ
	EÚ	66,3	65,6	62,9	59,3	n/a		
Závažná deprivácia v bývaní pod hranicou rizika chudoby (% populácie)	SK	15,2	16,0	20,7	14,3	n/a	Priemer EÚ	Priemer EÚ
	EÚ	13,3	12,8	10,1	10,5	n/a		

Napriek cyklickému zlepšovaniu v posledných rokoch zostáva dlhodobá nezamestnanosť a nízka zamestnanosť niektorých skupín populácie výzvou slovenského trhu práce³⁴. V rokoch 2018 a 2019 miera nezamestnanosti dosahovala lepšie hodnoty ako priemer krajín eurozóny a EÚ (5,8 % oproti 7,5 % a 6,7 % v roku 2019). Miera dlhodobej nezamestnanosti je napriek výraznému poklesu stále nad priemerom EÚ a aj regionálnych susedov. Takmer 60 % nezamestnaných sa nachádza v dlhodobej nezamestnanosti, pričom len Grécko dosahuje vyššie hodnoty. Pandémia koronavírusu v roku 2020 preruší pozitívny vývoj na trhu práce a prehĺbi štrukturálne problémy. Kvôli prudkému poklesu ekonomického rastu sa očakáva v roku 2020 zvýšenie miery nezamestnanosti na 8,2 %³⁵. Ľudia prídu o prácu najmä vo vybraných sektoroch služieb s nižšou kvalifikovanou pracovnou silou, ale aj v priemysle a stavebníctve.

³³ V Kapitole 4 sa ako výsledkový ukazovateľ sleduje podiel detí v predškolskom vzdelávaní (od 4 rokov po začiatok povinného primárneho vzdelávania) s cieľom poskytnúť všetkým deťom dostatočnú včasnú podporu a eliminovať rozdiely pri vstupe do vzdelávacieho systému. V tejto kapitole indikátor podiel detí vo formálnej starostlivosti vo veku 0 až 2 roky sleduje výsledky žien na trhu práce. Dostatočnými kapacitami sa podporí zosúladenie pracovného a rodinného života a vytvorí priestor pre voľbu žien, pri zapájaní sa na trh práce flexibilnými formami úväzkov.

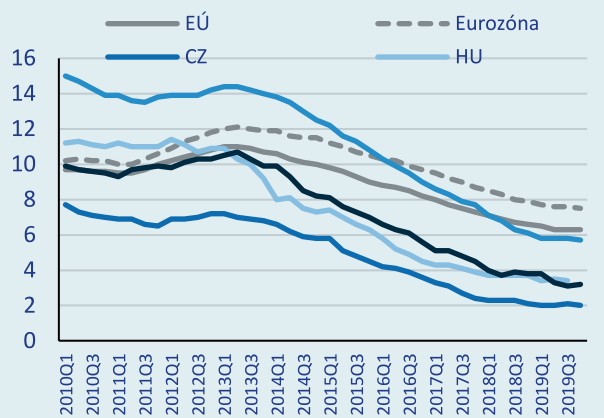
³⁴ Daňový klin pri 50 % priemernej mzdy v hospodárske je siedmy najhorší spomedzi krajín EÚ – pozri Kapitolu 1. Relatívne vysoký daňový klin tak môže byť prekážkou pri sezónnych prácach a čiastočných úväzkoch prevládajúcich u znevýhodnených skupinách obyvateľstva. Pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva výška daňovo-odvodového zaťaženia jednoznačne vplyva na výsledky na trhu práce.

³⁵ Komentár IFP (2020): Ekonomika zadržava dych (jún 2020)

Vzhľadom na počet obyvateľov v aktívnom veku je miera zamestnanosti domácej pracovnej sily relatívne nízka. Kým v Česku a Nemecku je to približne 51 a 54 pracujúcich na 100 obyvateľov, na Slovensku je to len približne 45³⁶.

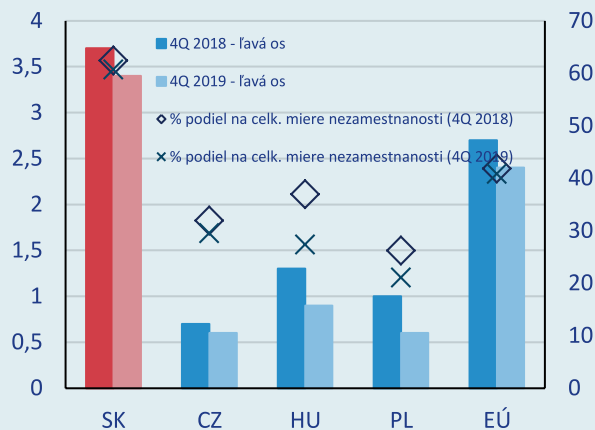
Zaostávanie v počte pracujúcich oproti priemeru krajín EÚ vysvetľuje deficit z pracovnej migrácie a nižšia participácia na trhu práce znevýhodnených skupín (s vplyvom na celkovo nižšiu participáciu na trhu práce oproti najlepším krajinám). Relatívne veľký podiel z domácej pracovnej sily pracuje v zahraničí³⁷. Podľa počtu zdravotne poistených klesol v období rokov 2004 až 2015 počet ľudí na Slovensku o približne 300 tisíc³⁸. Nízky prílev zahraničných pracovníkov tento deficit nedokáže kompenzovať. Napriek takmer päťnásobnému nárastu od roku 2014 dosahuje počet pracovníkov zo zahraničia len 2,7 % z celkovej pracovnej sily. Nižšia miera aktivity v porovnaní s krajinami EÚ prevláda v skupinách nízkokvalifikovaných ľudí, marginalizovaných rómskych komunít (MRK), matiek s deťmi do troch rokov, ale aj v skupine ľudí s ťažkým zdravotným postihnutím.

Graf 19: Kvartálny vývoj miery nezamestnanosti (% aktívnej populácie, sezónne očistené údaje)

Zdroj: Eurostat (une_rt_q), ŠÚ SR

Graf 20: Dlhodobá nezamestnanosť (v %, 4Q 2018, 4Q 2019)

Zdroj: Eurostat (une_ltu_q), ŠÚ SR

Mobilita pracovnej sily výrazne ovplyvňuje výsledky trhu práce medzi regiónmi. V takmer štvrtine okresov klesla miera nezamestnanosti pod 3 %, všetky sa nachádzajú na západe Slovenska. Napriek rastúcemu počtu zahraničných pracovníkov čelia zamestnávateľi v týchto okresoch nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily. V desiatich okresoch na strednom a východnom Slovensku nezamestnanosť stále zostáva nad 10 %. Trh s bývaním je jedným z faktorov nízkej regionálnej mobility pracovnej sily na Slovensku³⁹. Je charakterizovaný vysokým podielom bytov obývaných vlastníckmi a neexistenciou trhu s regulovaným nájomným bývaním⁴⁰. V regulovanom nájomnom bývaní žije len 1,2 % populácie Slovenska. Podiel populácie žijúcej v bytoch s trhovým nájomom je tiež značne pod priemerom EÚ (7,4 % vs. 20,8 %). Slovensko zároveň patrí ku krajinám s najvyšším počtom mladých ľudí do 30 rokov žijúcich u rodičov.

Od finančnej dostupnosti a polohy bývania závisí prístup k verejným službám a na trh práce. Podpora bývania by mala cieľiť nielen zvýšenie mobility pracovnej sily, ale aj kvalitu bývania a základnej infraštruktúry s dopadom na zdravie populácie. V preľudnenom bývaní nízkej kvality býva na Slovensku 14,3 % ľudí žujúcich pod hranicou rizika chudoby, výrazne viac ako priemer EÚ (10,5 %). K najproblémovjším lokalitám z pohľadu kvality bývania a infraštruktúry patria viaceré koncentrované rómske osídlenia. Slovensku tiež chýba ucelená koncepcia riešenia bezdomovectva.

³⁶ Zdroj: Eurostat [nama_10_pe]

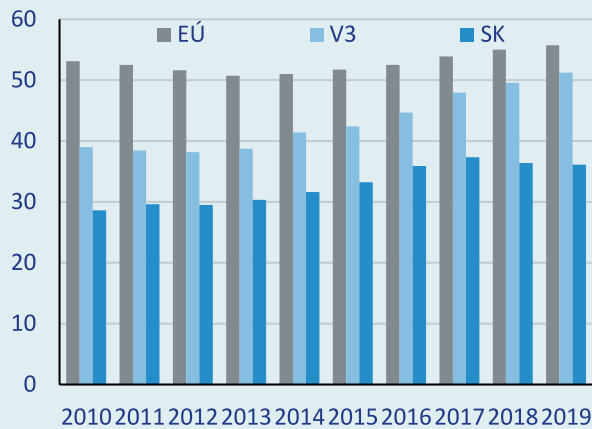
³⁷ Rozdiel medzi celkovým počtom zamestnaných a zamestnaných v domácej ekonomike patrí k najvyšším v EÚ [Eurostat: nama_10_pe].

³⁸ Komentár IFP (2017): Odliv mozgov po slovensky

³⁹ Analýza IFP (2019): V nájmne ďalej zájdeš: Podpora bývania na Slovensku

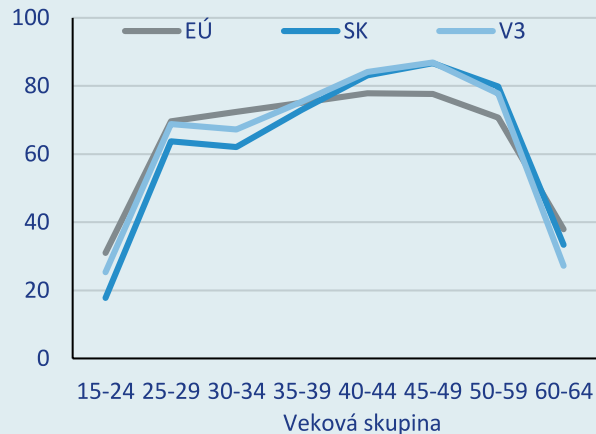
⁴⁰ Zdroj: Eurostat [ilc_lwho02]

Graf 21: Zamestnanosť ľudí s nízkym vzdelaním (% populácie vo veku 20-64 rokov, ISCED 0-2)

Zdroj: Eurostat (lfsa_ergaed), ŠÚ SR

Graf 22: Miera zamestnanosti žien (2019, % populácie)

Zdroj: Eurostat (lfsa_ergan), ŠÚ SR

Miera zamestnanosti znevýhodnených skupín patrí medzi najnižšie v EÚ. Zamestnanosť ľudí bez vzdelania dosahuje len približne polovicu miery zamestnanosti populácie, pričom priemer krajín V3 sa dostal v roku 2019 cez 50 %⁴¹. V krajinách s lepšou praxou dosahuje dokonca vyše 60 % populácie. Napriek ekonomickému rastu v rokoch 2014 až 2019 zostáva zamestnanosť ľudí z MRK na tretinovej úrovni oproti väčšinovej populácii⁴². S lepšou integráciou na trh práce by sa mohlo dodatočne zamestnať približne 3 až 4 % z populácie v produktívnom veku. Miera zamestnanosti žien z dôvodu starostlivosti o deti je nižšia v porovnaní s krajinami EÚ a V3. Napriek podobne dlhej štátnej rodičovskej podpore je v Česku a Maďarsku výrazne vyšší podiel detí do troch rokov vo formálnej starostlivosti. Na Slovensku navštevujú jasle menej ako 2 % detí do troch rokov, pričom priemer krajín V3 dosahuje približne 12 %⁴³. Zamestnanosť ľudí s čiastočnou invaliditou, ktorí tvoria približne 4 % populácie v produktívnom veku, dosahuje polovičné hodnoty zamestnanosti populácie.

Služby zamestnanosti necielia dostatočne na zamestnávanie a rekvalifikáciu znevýhodnených skupín. Na výdavky na AOTP vynakladá Slovensko výrazne menej ako priemer krajín EÚ (0,19 % HDP oproti priemeru EÚ 0,4 % HDP). Štruktúra nástrojov je zameraná skôr na podporu dopytu na trhu práce dotovaním pracovných miest ako na efektívnejšie nástroje s prvkami vzdelávania a rekvalifikácie⁴⁴. Počet podporených cez služby zamestnanosti a AOTP v posledných rokoch narástol, ale podiel podporených dlhodobo nezamestnaných zostáva približne na úrovni polovice všetkých podporených účastníkov. Uchádzači o zamestnanie v systéme pomoci v hmotnej núdzi (PHN) a z MRK majú menšiu ako tretinovú účasť na nástrojoch AOTP, s výnimkou aktivačných prác, oproti ostatným uchádzačom⁴⁵.

⁴¹ Podiel populácie s nízkym vzdelaním je na Slovensku nižší ako priemer krajín EÚ, porovnateľný s Českom a Poľskom (zdroj: Eurostat [edat_lfse_03]).

⁴² Komentár IFP (2018): Inklúzia Rómov je celospoločenskou výzvou

⁴³ Podľa národných výkazov sa tento podiel približuje hodnote 7 %. Podľa údajov z národných výkazov bolo v školskom roku 2018/19 v materských školách okolo 8 600 detí do 3 rokov a v zariadeniach starostlivosti o deti do 3 rokov (jasliach) približne 2 670 detí do 3 rokov (ku koncu roka 2018).

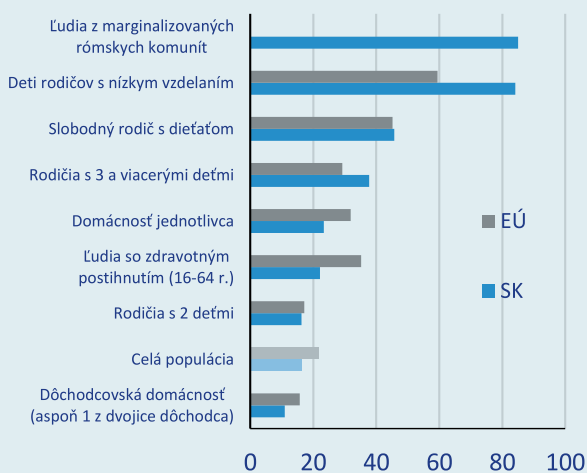
⁴⁴ IFP (2016): Veľa práce na úradoch práce - Efektivita a účinnosť služieb zamestnanosti

⁴⁵ ÚHP (2020): Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením

V dlhodobom horizonte bude Slovensko navyše čeliť riziku automatizácie pracovných miest spojenej so starnutím obyvateľstva. OECD odhaduje, že až tretina pracovných miest na slovenskom trhu práce bude čeliť vysokému riziku automatizácie, čo je najviac spomedzi rozvinutých krajín⁴⁶. Pre zvyšovanie a rekvalifikáciu existujúcej pracovnej sily bude potrebné nastaviť efektívne a účinne nástroje AOTP⁴⁷. Zníženie rizika automatizácie v dlhšom horizonte však možno dosiahnuť najmä vyššou kvalitou vzdelávania na všetkých stupňoch (opatrenia na zlepšenie systému vzdelávania sú rozpracované v kapitole 4).

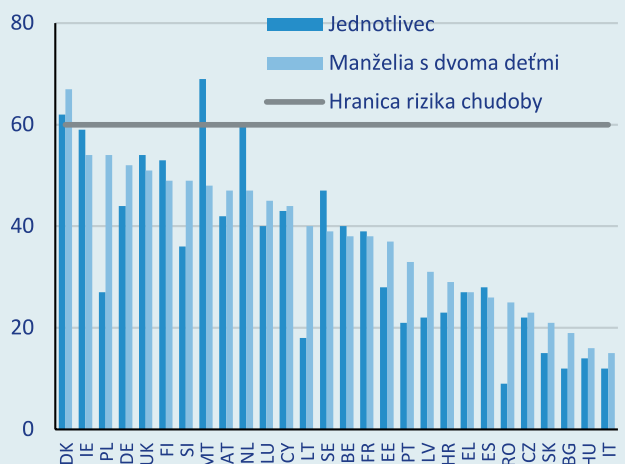
Výsledky na trhu práce vplyvajú výrazne na riziko chudoby a sociálneho vylúčenia. V tomto ukazovateli dosahuje Slovensko jednu z najlepších hodnôt v EÚ (16,3 % oproti 21,8 % v EÚ). Niektoré skupiny populácie však kvôli horším výsledkom na trhu práce a nedostatočným príjmom čelia výrazne vyššiemu riziku. Najviac sú chudobou a sociálnym vylúčením ohrození ľudia z MRK, slobodní rodičia a domácnosti s viacerými deťmi. V porovnaní s priemerom v populácii sú viac ohrození aj ľudia so zdravotným postihnutím (22,1 %).

Graf 23: Riziko chudoby a sociálneho vylúčenia (2018, % populácie)

Zdroj: Eurostat (ilc_peps03), ŠÚ SR (EU SILC MRK)

Graf 24: Adekvátnosť minimálneho príjmu (2019, % stredného príjmu domácností)

Zdroj: OECD

Nedostatočné vzdelanie, obmedzený prístup k efektívnym nástrojom integrácie na trhu práce, a v prípade MRK aj diskriminácia zo strany zamestnávateľov, necháva značnú časť ohrozených ľudí odkázaných na sociálnu pomoc. Tá garantuje výrazne nižší minimálny príjem ako obdobná pomoc vo väčšine európskych krajín. Prístup k aktivačným programom nie je na Slovensku garantovaný pre všetkých záujemcov v hmotnej núdzi, závisí skôr na aktivite obce a samospráv. Vo výsledku iba mierne viac ako polovica uchádzačov o zamestnanie v systéme PHN má nárok na aktivačný príspevok, najmä z titulu účasti na aktivačných prácach. Osobitný príspevok v rámci PHN motivuje k práci cez podporu nízkopríjmových zamestnancov, nedokáže však zabezpečiť ich dlhodobé ukotvenie v zamestnaní. Aj z nedostatočnej aktivity zostáva príjem rodín v hmotnej núdzi výrazne pod hranicou rizika chudoby v porovnaní s inými krajinami. Príjem najchudobnejších rodín s deťmi zostáva po získaní rodičovského príspevku nezmenený, nakoľko PHN sa kráti úmerne s jeho výškou.

⁴⁶ Ekonomický prehľad Slovenska 2019

⁴⁷ Na zvyšovanie kvalifikácie novej pracovnej sily na trhu práce a preorientovanie štruktúry ekonomiky na vyššiu pridanú hodnotu sa zameriavajú kapitoly Vzdelávanie a Veda, výskum a inovácie.

Hlavné strategické politiky a iniciatívy na trhu práce a v sociálnej udržateľnosti do roku 2030

1. Nová Stratégia pre integráciu Rómov + Posilnenie koordinačnej úlohy Úradu splnomocnenkyne vlády pre rómske komunity

Do konca roka 2021 sa pripraví a schválí Stratégia pre integráciu Rómov. Súčasťou budú aj príslušné akčné plány na úrovni aktivít opatrení, termínov a najdôležitejšie zo všetkého finančných alokácii a určení zodpovednosti.

Za účelom poskytovania integrovanej pomoci a efektívnejšej koordinácie programov zameraných na MRK, tak horizontálnej (naprieč jednotlivými projektmi) ako aj vertikálnej (medzi vládou, samosprávami a mimovládnyimi organizáciami) sa posilní mandát a administratívne kapacity Úradu splnomocnenkyne vlády pre rómske komunity. Do úvahy by mohla prísť aj transformácia na Úrad podpredsedkyne vlády po vzore bývalého Úradu podpredsedu vlády pre investície a informatizáciu. Úrad vypracuje novú stratégiu pre integráciu Rómov a sprevádzajúci akčný plán, ktorý samosprávy povinne reflektujú vo svojich vlastných rozvojových plánoch. Okrem koordinácie by mal byť úradu daný mandát a zdroje na pravidelný zber údajov a monitorovanie pokroku v oblasti ekonomickej a sociálnej integrácie ľudí z MRK.

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: schválenie stratégie a akčných plánov

Míľnik 2: do 2022: posilnenie pozície Úradu splnomocnenkyne vlády pre rómske komunity (novela zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy).

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Riziko chudoby alebo sociálne vylúčenia detí rodičov s nízkym vzdelaním

Cieľ: do 2024: znížiť mieru rizika chudoby alebo sociálne vylúčenie detí rodičov s nízkym vzdelaním z 84 % na 67 % dotknutej populácie (polcesta k cieľu priemeru EÚ do 2030)

2. Rozšírenie projektov na podporu integrácie MRK a iných ohrozených skupín (komunitné centrá, Zdravé regióny, terénna sociálna práca, miestna občianska poriadková služba, terénni domovníci)

Programy na podporu integrácie MRK sa rozšíria o obce, v ktorých chýbajú komunitné centrá, zdravé komunity, terénna sociálna práca a miestna občianska poriadková služba.

Obce s prítomnosťou MRK majú prístup k viacerým podporným programom zameraným na zlepšenie prístupu k sociálnej a právnej pomoci, poradenstvu, verejným službám, zdravotnej starostlivosti ako aj preventívnym aktivitám v oblasti zdravia či kriminality. Nie všetky obce plne využívajú možnosti, ktoré tieto programy poskytujú, napriek ich pozitívnemu hodnoteniu. Medzi bariéry účasti niektorých obcí patria finančné podmienky súvisiace s refundáciou nákladov na mzdy zamestnancov, ale aj neochota niektorých predstaviteľov obcí pomáhať tejto cieľovej skupine. V súvislosti s podporou bývania najzraniteľnejších domácností sa na širšie pilotovanie spustí projekt „Terénni domovníci“. Úlohou je pomoc pri obnove priestorov bývania, komunikácia medzi obyvateľmi a inými zúčastnenými stranami.

Rozšírenie pokrytia si okrem dodatočných personálnych výdavkov vyžaduje aj zmenu riadenia niektorých programov. Terénnej sociálnej práci by prospelo zlúčenie dvoch národných projektov do jedného a zavedenie centrálného modelu riadenia. Riadiaca organizácia by okrem administratívneho a účtovného vedenia programov poskytovala aj metodickú podporu, supervíziu a monitorovanie. Pracovníci by sa stali zamestnancami tejto organizácie, nie obcí, čo by posilnilo ich nezávislosť od miestnej politiky a organizácii by dalo slobodu v rozhodovaní o tom, v ktorých lokalitách rozvíjať svoju činnosť. Zároveň je potrebné ponechať priestor na účasť mimovládnych organizácií v tejto oblasti (napríklad cez zmluvné partnerstvo) a zabezpečiť aby služby zostali prispôsobené lokálnym podmienkam. Finančné prostriedky by sa mali zamerať aj na pravidelný zber údajov na sledovanie úspešnosti integrácie MRK (po vzore EU SILC 2018, ktorý sa špeciálne jednorazovo zameria na zber údajov v MRK).

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2027: 1 027 mil. eur⁴⁸

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: nastavenie projektov pre nové programové obdobie

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Riziko chudoby alebo sociálneho vylúčenia detí rodičov s nízkym vzdelaním

Cieľ: do 2024: pokrytie všetkých 629 obcí s prítomnosťou MRK

V súčasnosti je to:

- pri sociálnej práci 376 obcí
- pri komunitných centrách 159 obcí
- zdravé regióny v 271 obciach
- miestna občianska poriadková služba v 151 obciach
- terénni domovníci – zatiaľ len pilotný projekt vo Veľkom Krtíši

3. Zvýšenie kapacít pre kvalitnú a dostupnú formálnu starostlivosť o deti do 3 rokov

Dostupnosť a kvalita starostlivosti v ranom detstve sú podstatné pre budúci život znevýhodnených detí. Podporia sa projekty vytvárania kapacít formálnej starostlivosti pre deti vo veku do 3 rokov (vrátane flexibilnejších možností starostlivosti ako sú napr. detské kútiky a opatrovanie priamo u zamestnávateľov, či zariadenia dočasnej starostlivosti). Systém starostlivosti o deti do 3 rokov sa zosúladi s kapacitami rezortu školstva pre staršie deti vrátane regulačného nastavenia.

Vytvorí sa nadrezortná stratégia ranej starostlivosti (vo veku 0 až 3 roky) pre deti v riziku a zavedú sa štandardy ranej starostlivosti, ktoré zdefinujú rozsah a kvalitu starostlivosti pre deti a rodiny v riziku (zdravotne a sociálne znevýhodnené deti, deti z prostredia MRK, deti s ohrozeným vývinom). Následne sa vytvorí systém financovania ranej starostlivosti (tak, aby mohla byť starostlivosť v stanovenom rozsahu a kvalite poskytovaná), integrovaný systém účastníkov poskytovania ranej starostlivosti od detských lekárov, terénnych pracovníkov až po podporné centrá.

⁴⁸ Vrátane predbežného odhadu alokácie zdrojov EŠIF na oblasť inklúzie MRK.

Podporí sa tiež poskytovanie ranej starostlivosti deťom do 3 rokov žijúcim v prostredí MRK (podľa vzoru projektu „Omama“). Program bude zahŕňať návštevu rodín s deťmi vo veku 0 až 3 roky vyškolenými pracovníčkami z komunity, ktoré sa s deťmi a ich rodičmi (najčastejšie matkami) budú venovať rôznym hrám a aktivitám zameraným na psycho-sociálnu stimuláciu (jemná a hrubá motorika, kognitívne, jazykové, komunikačné schopnosti, socio- emocionálna oblasť). Spoluprácu s pracovníčkami by mal nadviazať aj rezort zdravotníctva v súvislosti s administráciou novozavedeného skríningu psychomotorického vývinu detí do 3 rokov. Okrem toho by mal program poskytovať poradenstvo matkám a tehotným ženám a skupinové vzdelávanie pre rodičov.

Podporné nástroje sa zamerajú aj na rekvalifikáciu a tréningy (vrátane kurzov rómskeho a slovenského jazyka) vychovávateľov a učiteľov vrátane zamestnávania ľudí z MRK.

Celková finančná potreba vrátane podpory ranej starostlivosti pre roky 2021 až 2027: 248 mil. eur⁴⁹

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: Spustenie podpory poskytovania ranej starostlivosti pre deti do 3 rokov

Míľnik 2: do 2021: Spustenie podpory zručností a vzdelania učiteľov a vychovávateľov

Míľnik 3: do 2022: Vytvorenie nadrezortnej stratégie ranej starostlivosti pre deti v riziku vrátane systému financovania a poskytovania vzdelávacích programov

Míľnik 4: do 2022: Nastavenie a implementácia projektov financovaných z EŠIF na zriadenie služieb na poskytovanie formálnej starostlivosti, vrátane programov ranej starostlivosti pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, najmä z MRK, a so zdravotným znevýhodnením. Súbežne sa nastavujú projekty pre rekvalifikáciu a tréningy učiteľov a vychovávateľov z prostredia MRK.

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Podiel detí vo formálnej starostlivosti

Cieľ 1: do 2024: Zvýšenie počtu detí do 3 rokov vo formálnej starostlivosti na 6,7 % (oproti 1,4 % v roku 2018)

Cieľ 2: do 2024: Zapojenie 50 % detí vo veku do 3 rokov, ktoré sú zo sociálne znevýhodneného prostredia, najmä z MRK, a 50 % detí so zdravotným znevýhodnením

Cieľ 2: do 2024: Zvýšiť zamestnanosť žien na úroveň priemeru krajín V3

Cieľ 3: do 2024: Zvýšiť počet pracujúcich na 100 obyvateľov na priemer EÚ

4. Nastavenie flexibilného rodičovského príspevku a motivujúceho príspevku na starostlivosť o dieťa

Súbežne s rozvojom zariadení starostlivosti o dieťa sa zavedie flexibilné poberanie rodičovského príspevku. Umožnil by sa výber rôznej dĺžky platenej rodičovskej dovolenky s rovnakou celkovou sumou v súčasnosti trojročného rodičovského príspevku bez ohľadu na dĺžku vybranej možnosti:

- Nárok na poberanie príspevku v dĺžkach 1 rok, 1,5 roka a 2 roky by bol umožnený rodičom, ktorí si platili nemocenské poistenie pred narodením dieťaťa, a teda splnili nárok na výplatu materského.
- Len dlhšie obdobia (2 roky a 2,5 roka) by boli umožnené bez ohľadu na platenie nemocenského poistenia pred narodením dieťaťa.

⁴⁹ Vrátane predbežného odhadu alokácie zdrojov EŠIF.

S flexibilným poberaním rodičovského príspevku sa nepriamo zavedie tzv. rodičovská kvóta pre druhého rodiča. Maximálna dĺžka poberania materskej dávky a rodičovského príspevku jedným rodičom sa v štandardných prípadoch skraca z 3 na 2,5 roka. Po uplynutí tohto obdobia môže byť starostlivosť o dieťa za súčasné hopoberania dávky zabezpečená druhým rodičom. Celková dĺžka oboch rodičovských dovolení by tak nepresiahla súčasné obdobie troch rokov. Zaviedli by sa výnimky pre osamelých rodičov alebo tých bez nároku na materské.

Súbežne sa zavedie motivujúci nástroj pre rodičov, ktorí sa rozhodnú využiť formu formálnej starostlivosti o deti do troch rokov. Predĺži sa jeho podpora aj o mesiace po dovŕšení 3 rokov dieťaťa až do nástupu do materskej školy (v súčasnom nastavení podpora končí ešte v priebehu roka pred nástupom do materskej školy).

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: bude doplnená do apríla 2021.

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: schválenie legislatívy (novela zákona č. 561/2008 Z. z. o rodičovskom príspevku a zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení)

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Podiel detí vo formálnej starostlivosti

Cieľ 1: do 2024: Zvýšenie počtu detí do 3 rokov vo formálnej starostlivosti na 6,7 % (polcesta k cieľu priemeru krajín V3 do 2030)

Cieľ 2: do 2024: Zvýšiť zamestnanosť žien na úroveň priemeru krajín V3

Cieľ 3: do 2024: Zvýšiť počet pracujúcich na 100 obyvateľov na priemer EÚ

5. Zefektívnenie služieb zamestnanosti

V horizonte 2 rokov sa zabezpečí individuálna práca so znevýhodnenými skupinami na trhu práce. Úrady práce nemajú dostatočné kapacity na individuálnu podporu ťažšie uplatniteľných uchádzačov o zamestnanie pri hľadaní a udržaní si vhodného zamestnania s ohľadom na ich špecifické potreby (napr. odborné poradenstvo, zisťovanie odborných schopností a zručností uchádzačov, príprava na zamestnanie, sprostredkovanie vhodného zamestnania, poskytovanie odborného poradenstva zamestnávateľovi pri úprave pracovného miesta a pracovných podmienok pre potreby znevýhodnenej osoby a „mentoring“ či asistenciu po nástupe do zamestnania). V niektorých krajinách tieto individualizované verejné služby zamestnanosti poskytujú aj neštátni poskytovatelia, čo pri správnom nastavení podmienok môže predstavovať nákladovo efektívnu alternatívu.

Zavedie sa hodnotenie účastníkov aktivačných prác koordinátorom alebo organizátorom (pracovníkom obce). Na dobré výsledky naviazať prístup ku sofistikovanejším nástrojom v rámci AOTP a na slabé výsledky naviazať intenzívnejšie individualizované poradenstvo. Obmedzí sa zaraďovanie ľudí s úplným stredným vzdelaním na aktivačné práce. Príspevok na aktivačnú činnosť pre organizátora sa podmieni poskytnutím práce s vyššou pridanou hodnotou a možnosťami rozvoja zručností relevantných pre trh práce. Zavedie sa lepšia profilácia účastníkov a následne obmedzenie dĺžky pre úspešnejších účastníkov s poskytnutím iného nástroja (rekvalifikácia, dotovanie zamestnania na otvorenom trhu práce v rámci AOTP).

V rámci systému AOTP sa posilnia nástroje rekvalifikácie a vzdelávania s cieľom zvyšovania zručností nezamestnaných. Zanalyzujú sa možnosti poskytovania takéhoto typu nástrojov aj pre existujúcich zamestnancov na pracovných pozíciách, ktoré budú v budúcnosti ohrozené automatizáciou.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2027: 1 097 mil. eur⁵⁰

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: Schválenie legislatívy (novela zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a úprava metodických usmernení pre úradu práce)

Míľnik 2: do 2022: Spustenie profilácie klientov, navýšenie počtu odborného personálu úradov práce a počtu neštátnych poskytovateľov služieb zamestnanosti

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Zamestnanosť ľudí s nízkym vzdelaním

Cieľ 1: do 2024: Zvýšiť podiel najťažšie zamestnateľných skupín umiestnených na trh práce na 15 % (% nezamestnaných bez ukončeného základného vzdelania a so základným vzdelaním, zodpovedá 3 300 ľuďom ročne v období 2022 až 2024).

Cieľ 2: do 2024: Znížiť mieru dlhodobej nezamestnanosti na úroveň priemeru EÚ (z 3,4 na 2,5 %)

Cieľ 3: do 2024: Zvýšiť zamestnanosť ľudí s nízkym vzdelaním na 43,7 % zo súčasných približne 36 % (polcesta k cieľu priemeru krajín V3 do 2030)

6. Stanovenie jasných priorít a cieľov bytovej politiky

Schváli sa nová Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2030. Bude sformulovaná tak, aby z nej vyplýval jasný cieľ, ktorý chce podporou bývania dosiahnuť – zvýšenie mobility pracovnej sily, či zlepšenie podmienok bývania. V prípade konfliktu v cieľoch bytovej politiky sa určia jasné priority. V rámci prioritizácie cieľov bude kľúčové zvýšenie celkového počtu bytov a zvýšenie podielu nájomných bytov s trhovým nájomom, ako aj cenovo dostupných nájomných bytov podporených z verejných zdrojov. Sektor nájomných bytov sa zameria dostupnosť priestorovo integrovaného bývania pre najzraniteľnejšie skupiny obyvateľstva (v súčasnosti cieľ túto skupinu len 9 % novopostavených bytov). Na základe cieľa sa upraví aj čerpanie financií z existujúcich nástrojov podpory bývania (dotácie z MDV SR a úvery ŠFRB). V priebehu roka 2021 sa navrhne zmena výpočtu výšky nájmu s cieľom zvýšenia atraktivity výstavby nájomných bytov. Výpočet bude zohľadňovať infláciu a ceny bytu na základe znaleckého posudku.

⁵⁰ Vrátať predbežného odhadu alokácie zdrojov EŠIF na celú oblasť aktívnych opatrení trhu práce.

Zavedie sa povinný podiel nájomných bytov s regulovaným nájomom v nových developerských projektoch. Pri nových developerských projektoch, ktoré žiadajú o stavebné povolenie od roku 2022, by sa tento podiel mohol pohybovať na úrovni od 5 % do 10 %. Jednou z možností ako podporiť výstavbu takýchto bytov v projekte bude prostredníctvom výhodného úveru zo ŠFRB. Tento podiel by sa mal uplatňovať vo väčších mestách v úzkej spolupráci so samosprávou. Výška regulovaného nájomného by mala zohľadňovať aj príjem rodiny.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: bude doplnená do apríla 2021.

Míľniky

Míľnik 1: do 2020: Schválenie legislatívy na podporu nájomného bývania (novela zákona č. 150/2013 Z. z. o štátnom fonde rozvoja bývania a zákona č. 443/2010 Z. z. o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní) do 2021:

Míľnik 2: Zavedenie povinného podielu nájomných bytov s regulovaným nájomom v nových developerských projektoch

Míľnik 3: Schválenie Konceptie štátnej bytovej politiky do roku 2030

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Závažná deprivácia v bývaní pod hranicou rizika chudoby

Cieľ 1: do 2024: znížiť podiel populácie v závažnej deprivácii v bývaní pod hranicou rizika chudoby na priemer krajín EÚ (z 14,3 % na približne 10 % populácie)

Cieľ 2: do 2024: zvýšenie podielu nájomného bývania (TBD, analýza do apríla 2021)

7. Vypracovanie a prijatie národnej stratégie prevencie a riešenia bezdomovectva + podpora projektov „housing first“

Pripraví sa národná stratégia prevencie a riešenia problémov ľudí bez domova a ľudí ohrozených stratou bývania. Slovensko zatiaľ nemá ucelenú koncepciu riešenia bezdomovectva na národnej úrovni. Prepájanie sociálnych služieb zameraných na pomoc ľuďom v bytovej núdzi do uceleného systému nie je legislatívne ukotvené.

To negatívne vplýva na kvalitu života ľudí bez domova a zvyšuje verejné výdavky spojené s bezdomovectvom. O ľuďoch bez domova a ľuďoch ohrozených stratou bývania sa systematicky nezberajú údaje, ktoré by umožňovali lepšie plánovanie verejných politík.

Pilotne sa overí prístup „housing first“ ako riešenie bezdomovectva v každom krajskom meste. Dĺžka projektu po zabezpečení potrebného počtu bytových jednotiek je predpokladaná na 3 roky, z toho 6 mesiacov je predpokladaná príprava (výber vzorky, školenie terénnych pracovníkov atď.), 2 roky sa predpokladá podpora bývania zúčastnených rodín a 6 mesiacov je určených na hodnotenie projektu. Pre uskutočnenie projektu bude potrebné obstaráť 400 nájomných bytových jednotiek.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: 23,2 mil. eur

Mílniky

Mílnik 1: do 2021: Príprava a schválenie národnej stratégie prevencie a riešenia problémov ľudí bez domova.

Mílnik 2: do 2024: Spustenie pilotných projektov v každom krajskom meste (8 projektov)

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Závažná deprivácia v bývaní pod hranicou rizika chudoby

Cieľ 1: do 2024: znížiť podiel populácie v závažnej deprivácii v bývaní pod hranicou rizika chudoby na priemer krajín EÚ (z 14,3 % na približne 10 % populácie)

8. Zmeny v systéme pomoci v hmotnej núdzi (PHN)

Upraví sa pomoc v hmotnej núdzi tak, aby so zachovaním princípov solidarity a zásluhovosti reflektovala viac na finančné náklady domácností v hmotnej núdzi. Jednou možnosťou je naviazať maximálnu výšku nárokov v systéme PHN pre rodiny s deťmi spolu s prídavkom na dieťa na ekvivalent životného minima jednotlivca bez detí zohľadňujúc veľkosť a zloženie domácnosti použitím OECD ekvivalenčnej škály. Príspevok na nezaopatrené dieťa sa rozšíri o deti, ktoré sú v predškolských zariadeniach a na stredných školách.

Zavedie sa vyšší aktivačný príspevok pre ľudí zúčastňujúcich sa na vzdelávaní (vo vymedzenom okruhu na dodržanie minimálnej kvality), alebo si zvyšujúci kvalifikáciu ako pre účastníkov aktivačných prác.

S cieľom znižovania energetickej chudoby sa upravia podmienky poskytovania príspevku na bývanie. Príspevok bude vyňatý zo systému pomoci v hmotnej núdzi a zmenia sa kritériá nároku s cieľom rozšíriť jeho dostupnosť pre širšie skupiny obyvateľstva. Výška príspevku bude zohľadňovať veľkosť a zloženie domácnosti, ako aj reálne náklady spojené s bývaním (možné prepojenie s investíciami do zateplovania a do kotlov).

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: 286 mil. eur

Mílniky

Mílnik 1: do 2021: schválenie legislatívym (novela zákona č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi, novela zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a prijatie nového zákona o príspevku na bývanie)

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Riziko chudoby alebo sociálne vylúčenia detí rodičov s nízkym vzdelaním

Cieľ 1: do 2024: znížiť mieru rizika chudoby alebo sociálne vylúčenie detí rodičov s nízkym vzdelaním z 84 % na 67 % dotknutej populácie (polcesta k cieľu priemeru EÚ)

Cieľ 2: do 2024: znížiť podiel populácie v závažnej deprivácii v bývaní pod hranicou rizika chudoby na priemer krajín EÚ (z 14,3 % na približne 10 % populácie)

9. Návrh funkčného systému pracovnej rehabilitácie a rekvalifikácie + zvýšenie povinného podielu zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím + zabezpečenie debarierizácie úradov a inštitúcií verejnej správy

Slovensko má v porovnaní s okolitými krajinami EÚ nižší povinný podiel zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím.

S cieľom pracovného začlenenia ľudí so zdravotným postihnutím sa nastaví jasne definovaná koncepcia pracovnej rehabilitácie a rekvalifikácie v podmienkach Slovenska. V súčasnosti je definovaná len v kontexte sociálneho poistenia ako dávka financovaná z úrazového poistenia v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania, ak podľa posudku lekára možno predpokladať opätovné zaradenie poškodeného do pracovného procesu. V praxi sa však nevyužíva.

Pracovná rehabilitácia je nástrojom zameraným na identifikáciu a rozvoj schopností a zručností osôb so zdravotným znevýhodnením (nielen v dôsledku úrazu alebo choroby z povolania) vedúci k ich pracovnému začleneniu. Klientom poskytuje napríklad možnosti tréningu pracovných návykov, adaptácie na pracovné prostredie, rekvalifikácie či rozvoja motoriky. Môže sa poskytovať spolu s ďalšími formami rehabilitácie, napríklad sociálnou, liečebnou, pedagogickou či psychologickou rehabilitáciou.

Zvýšením povinného podielu sa podporí nielen integrácia ľudí so zdravotným postihnutím na otvorenom trhu práce, ale aj vznikajúci sektor sociálneho podnikania, nakoľko určenú kvótu je možné naplniť aj nákupom tovarov a služieb od určených subjektov sociálnej ekonomiky. Odvod za neplnenie povinného podielu by mal byť vyňatý z daňových výdavkov zamestnávateľa. Povinný podiel by bol pre firmy podmienkou pre zapojenie sa do verejného obstarávania.

Ako podporné opatrenie na zlepšenie pracovného začlenenia sa zabezpečí debarierizácia úradov práce (potenciál 0,6 milióna eur podľa Revízie výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením) a ďalších inštitúcií (poľky Sociálnej poisťovne, daňové úrady a pod.). Bariérové prostredie na niektorých úradoch práce a iných inštitúciách potrebných na riešenie životných situácií môže obmedzovať prístup k verejným službám pre ľudí s obmedzenou mobilitou.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: 2 mil. eur

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: Schválenie legislatívy (novela zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti, novela zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov a novela zákona č. 343/2015 o verejnom obstarávaní)

Míľnik 1: do 2021: Uskutočniť podrobný prieskum potrieb verejných inštitúcií na debarierizáciu priestorov

Míľnik 2: do 2022: Vypracovanie návrhu systému pracovnej rehabilitácie a rekvalifikácie s definovaním úloh pre inštitúcie (Sociálna poisťovňa, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, zdravotnícke inštitúcie a ostatné).

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Zamestnanosť ľudí s čiastočnou invaliditou

Cieľ 1: do 2024: Zvýšiť podiel zamestnanosti čiastočných invalidov na celkovej populácii aspoň na 50 % (v súčasnosti približne 40 %)

Cieľ 2: do 2024: Zabezpečiť 100 % pokrytie bezbariérovým prístupom vo všetkých z identifikovaných inštitúcií poskytujúcich verejné služby cieľovej skupine

Cieľ 3: do 2024: Zvýšiť počet pracujúcich na 100 obyvateľov na priemer EÚ

10. Nový systém ochrany a podpory obetí domáceho násillia (zvlášť detí, žien, seniorov a zdravotne postihnutých osôb) + Reforma siete poradenstva pre rodiny v kríze

Na odhaľovanie skrytého násillia v rodinách a riešenie akútneho nedostatku bezpečných domovov pre obeť domáceho násillia a na chýbajúcu komplexnú odbornú pomoc pre detské obeť počas trestného konania sa zameria nový systém ochrany a podpory obetí domáceho násillia.

Zefektívni sa sieť poradenstva pre rodiny v kríze na riešenie rodičovských a manželských konfliktov, sociálnej situácie rodín vrátane zvyšovania finančnej gramotnosti.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: bude doplnená do apríla 2021.

Míľniky

Míľnik 1: november 2020: Analýza právnych predpisov poskytovaných ambulantných a pobytových služieb pre obeť domáceho násillia

Míľnik 2: marec 2021: Schválenie Konceptie poradenstva pre rodiny

Míľnik 3: december 2021: Schválený návrh zákona komplexne upravujúci predchádzaniu, ochrane a podpore obetí domáceho násillia (účinnosť od 2023)

Míľnik 4: marec 2022: Schválenie legislatívy komplexnej siete poradenstva pre rodiny v kríze (účinnosť od januára 2023)

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Počet obetí domáceho násillia

Cieľ: do 2024: zlepšiť identifikáciu obetí domáceho násillia a zvýšiť poskytovanie intervencií pre rodiny v kríze, v dlhšom horizonte s dopadom na zníženie počtu obetí domáceho násillia (TBD, analýza do apríla 2021).

Vzdelávanie

4. Vzdelávanie

Špecifické odporúčania pre Slovensko sa dlhodobo zameriavajú na kvalitu vzdelávania na všetkých stupňoch škôl. Tú určujú dva základné piliere: učitelia a obsahová reforma vzdelávania. Predpokladom zvýšenia kvality a motivácie učiteľov je zlepšenie postavenia učiteľa v spoločnosti, skokový nárast ich platov, no aj kvalitná príprava na pedagogických fakultách, kontinuálne vzdelávanie, metodická podpora či mentoring. Nevyhnutnosťou je kurikulárna reforma zameriavajúca sa na kognitívne a sociálne zručnosti potrebné pre 21. storočie a digitálnu výučbu. Výraznou slabinou slovenského vzdelávacieho systému je nedostatočná inklúzia už od predškolského vzdelávania, najmä vo vylúčených komunitách. Riešením je najmä prístup k ranej starostlivosti, k predprimárnemu vzdelávaniu a posilnenie podporových tímov. Hlavným cieľom Slovenska je priblížiť sa do roku 2030 vo výsledkoch PISA testovania k priemeru OECD. Pokrok v inklúzii bude meraný podielom detí v predškolskom vzdelávaní, ktorý dosiahne priemer EÚ a v nízkom podiele žiakov končiacich školskú dochádzku predčasne. Tri najlepšie vysoké školy sa dostanú na úroveň najlepších škôl v krajinách V3, z toho jedna do TOP 500. Účasť dospelých na vzdelávaní sa zvýši aspoň na úroveň mediánu v EÚ.

Výsledkové indikátory pre vzdelávanie

Výsledkové indikátory pre vzdelávanie

		2015	2016	2017	2018	2019	Cieľ 2024	Cieľ 2030
Podiel detí v predškolskom vzdelávaní (v %, od 4 rokov po začiatok povinného primárneho vzdelávania)	SK	78,4	76,5	78,2	82,2	n/a	Priemer EÚ	Priemer EÚ
	EÚ	94,9	95,3	95,4	95,3	n/a		
PISA testovanie (priemer dosiahnutých bodov)	SK	463	n/a	n/a	469	n/a	480	TOP 10
	OECD	490	n/a	n/a	488	n/a		
Predčasné ukončenie školskej dochádzky (% vo vekovej skupine 18 - 24 rokov)	SK	6,9	7,4	9,3	8,6	8,3	TOP 10	TOP 10
	EÚ	11	10,7	10,6	10,5	10,3		
Počet vysokých škôl v TOP 500 (priemer z 3 rebríčkov)	SK	0	0	0	0	0	0	1
	V3	1	1	1	1	1		
Priemerné umiestnenie top 3 slovenských vysokých škôl (poradie v rebríčkoch kvality vysokých škôl)	SK	n/a	n/a	n/a	823	879	800	Priemer V3 ⁵¹
	V3	n/a	n/a	n/a	507	541		
Nesúlad v odbore vzdelania (v %, veková skupina 15-34; ISCED 3-8)	SK	39,7	40,4	38,2	39,2	n/a	36	Priemer V3
	EÚ	28,6	28,5	28,6	28,1	n/a		
Účasť dospelých na vzdelávaní (celoživotné vzdelávanie) (% vo vekovej skupine 25 - 64 rokov)	SK	3,1	2,9	3,4	4,0	3,6	Priemer V3	Medián EÚ
	EÚ	10,8	10,8	10,9	11,1	11,3		

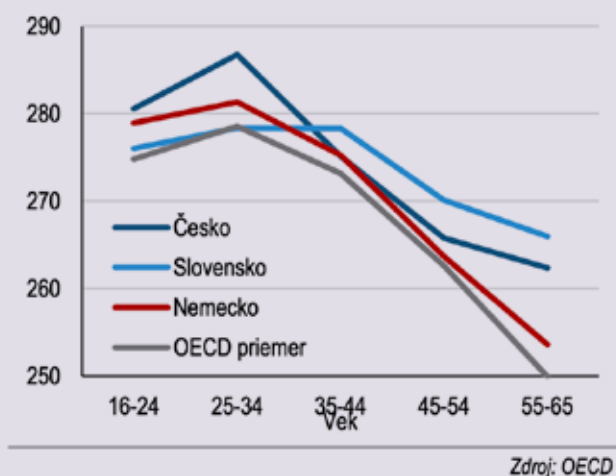
Na Slovensku je kvalitný ľudský kapitál, ale nie pre ekonomiku 21. storočia. Slovensko síce má relatívne nízky podiel žiakov predčasne ukončujúcich školskú dochádzku, relatívne vysoké skóre v testovaniach zručností dospelých PIAAC⁵² a významne rastúci podiel absolventov s vysokoškolským vzdelaním, no trendy a vyhliadky vo viacerých oblastiach sú znepokojivé. Klesajú zručnosti a vedomosti mladých (merané podľa PISA a PIAAC) a stúpa podiel žiakov predčasne ukončujúcich vzdelávanie. Rastie aj podiel študentov študujúcich na univerzitách v zahraničí a z toho vyplývajúci únik mozgov patrí k najvyšším v EÚ. Navyše, podiel ľudí, resp. pracovných miest ohrozených alebo ovplyvnených automatizáciou je najvyšší v rámci OECD. Naopak, podiel ľudí zúčastňujúcich sa vzdelávania dospelých, ktoré môže pomôcť čeliť tejto štrukturálnej výzve, je jeden z najnižších.

⁵¹ Aspoň jedna univerzita v TOP 500 v renomovanom rebríčku (Times, QS, ARWU)

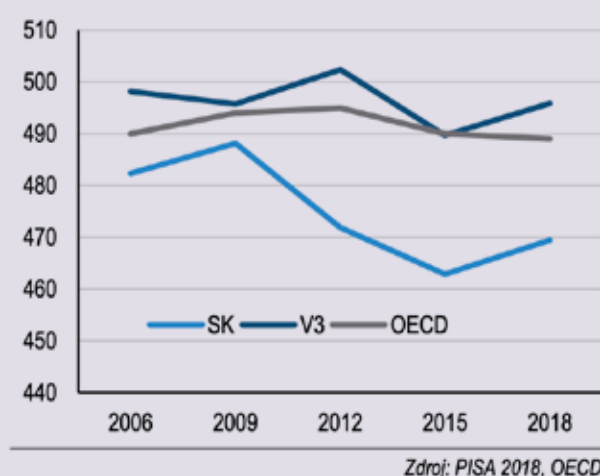
⁵² PIAAC (2011-2014)

Kvalita vzdelávania je nedostatočná, obsah vzdelávania zameraný vo veľkej miere na encyklopedické vedomosti a preto sa kompetencie mladších vekových ročníkov dlhodobo zhoršujú. Zhoršenie výsledkov je pozorované najmä v populácii, ktorá absolvovala podstatnú časť vzdelávania po roku 1989. Testovanie PIAAC síce ukazuje mierne nadpriemerné výsledky dospelšej populácie (15-65) na Slovensku v porovnaní s OECD, to je však dané najmä vekovými kohortami od 35 rokov a vyššie. Vo vekových kohortách 16-34 sa schopnosti Slovákov schopnosti Slovákov približujú smerom k priemeru OECD a testovania PISA naznačujú do budúcnosti dokonca prepad pod úroveň OECD.

Graf 25: Priemerné bodové hodnotenie v čitateľskej gramotnosti podľa vekových kohort (testovanie PIAAC)

Graf 26: Priemerné výsledky testovania PISA (priemer čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti)

Veľkou výzvou vo vzdelávaní je inklúzia. Vplyv socio-ekonomického zázemia sa odráža vo výraznom rozdiel v priemernom skóre najlepšie a najhoršie situovaných žiakov.⁵³ Veľmi málo detí má prístup k ranej starostlivosti a k predpriemárnemu vzdelávaniu, čo znižuje ich úspešnosť v ďalších fázach vzdelávania, a to najmä pri deťoch zo sociálne znevýhodneného prostredia a so zdravotným znevýhodnením. Vysoký podiel funkčne negramotných žiakov naznačuje⁵⁴, že neuspokojivé výsledky idú nad rámec sociálneho znevýhodnenia. Preto je nutné na školách riešiť inklúziu komplexne, napr. prostredníctvom stabilného financovania inkluzívnych tímov, ktoré budú včas reagovať na individuálne potreby všetkých žiakov.

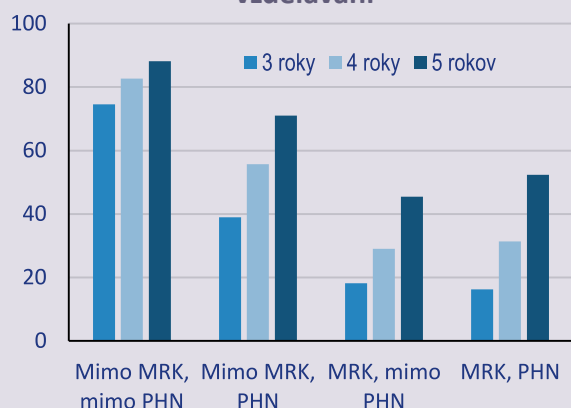
Tí, ktorí získajú vzdelanie, často čelia nesúlade svojich zručností s potrebami praxe. Vzdelávanie v stredných odborných školách, rovnako ako aj na vysokých školách nie je v dostatočnom súlade s potrebami trhu práce, čo spolu so štruktúrnymi zmenami v ekonomike vedie k tomu, že absolventi sa nevedia uplatniť vo vyštudovanom odbore a nedokážu naplno využiť potenciál nadobudnutého ľudského kapitálu. Navyše, vysoké školstvo produkuje zbytočne veľa absolventov druhého stupňa, ktorí sa uplatňujú na pozíciách, kde by prakticky postačoval prvý stupeň, ktorý by mal svojich absolventov pripravovať pre vstup na trh práce. A taktiež trh práce by mal bakalárov akceptovať, napr. prostredníctvom požiadaviek na zamestnancov v štátnej a verejnej správe. To vedie k vysokej neefektívnosti a nehospodárnosti využívania zdrojov investovaných do vysokého školstva.

⁵³ Slovensko je najhoršie zo všetkých krajín OECD v rozdiel medzi najlepším a najhorším decilom podľa socio-ekonomického statusu. Pozri OECD (2019): PISA 2018 results. Volume II, Figure II.2.2. Z európskych alebo OECD krajín sa nám približujú iba Maďarsko, Bulharsko a Rumunsko.

⁵⁴ Na Slovensku až 31,4 % testovaných žiakov nedosahuje základnú úroveň 2 v testovaní čitateľskej gramotnosti (Table I.B1.1).

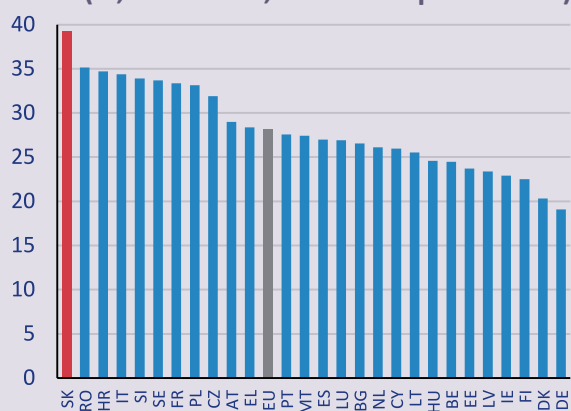

Graf 27: Zaškolenosť detí v predprimárnom vzdelávaní

Zdroj: Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením (PHN označuje deti v systéme pomoci v hmotnej núdzi).

Graf 28: Nesúlad odboru vzdelania s vykonávanou prácou (% , ISCED 3-8, veková skupina 15-34)

Zdroj: Eurostat

Slovensko má problém aj so vzdelávaním a udržaním najšikovnejších ľudí, ktorí by mali byť motorom inovácií a ekonomického rastu. Otvorené hranice a relatívne nižšia kvalita VŠ vzdelávania na Slovensku motivuje mladých ľudí, aby išli študovať do zahraničia. Svynimkou Luxemburska má Slovensko najvyšší podiel vysokoškolských študentov študujúcich v zahraničí (18 %)⁵⁵. Pri nich je vysoká pravdepodobnosť zotrvania v zahraničí aj po skončení štúdia. Údaje zo zdravotných poisťovní (Haluš et al., 2017) ako aj akademický výskum (Bahna, 2015) ukazujú, že iba približne polovica ľudí sa po čase vracia späť na Slovensko. K tomu sa pridáva odchod absolventov domácich univerzít do zahraničia (okolo 10 % absolventov), najmä v medicíne.

Kvalita vysokých škôl nie je na dostatočnej úrovni. To je jeden z hlavných dôvodov úniku mozgov z krajiny. Slovenské vysoké školy sa na rozdiel od susedných krajín len zriedka objavujú medzi top 1 000 univerzitami sveta v renomovaných medzinárodných rebríčkoch vysokých škôl a odstup od najlepších svetových univerzít je až na výnimky obrovský. Dostatočne nie je rozvinutá spolupráca s praxou a internacionalizácia učiteľov a výskumných pracovníkov, študentov a kurikula. Kvalita pedagogického procesu sa veľmi často naďalej spolieha na frontálnu encyklopedickú výučbu namiesto rozvoja kritického myslenia, spolupráce a schopnosti pracovať s informáciami.

Kvalita výskumu vysokých škôl je degradovaná nízkym financovaním a nízkou mierou internacionalizácie a spolupráce so súkromným sektorom. Nízka miera spolupráce so súkromným sektorom vedie k odtrhnutiu výskumu od výskumných požiadaviek praxe. Nízka miera internacionalizácie súvisí s „inbreeding“, ktorý brzdí príchod nových tém, know-how a vytváraniu kontaktov s vedcami v zahraničí dôležitými pre vedeckú spoluprácu vedúcu k spoločným projektom, čím sa zároveň stávajú nezaujímavými pre medzinárodné výskumné konzorciá. Súčasný nastavenie riadenia univerzít je neefektívne a spolupodieľa sa na vyčerpávaní vedeckých kapacít vnútroorganizačnými konfliktmi. Navyše fragmentácia výskumných kapacít bez vzájomnej spolupráce medzi univerzitami a vo vnútri univerzít vedie k tomu, že chýba kapacita riešiť väčšie a komplexnejšie problémy na jednom pracovisku. Kapacitu výskumníkom významne limituje administratívna záťaž, pričom veľkým problémom je aj systém verejného obstarávania, ktorý bol v prieskume To dá rozum vedcami najčastejšie označený ako prekážka pre kvalitný vedecký výkon⁵⁶.

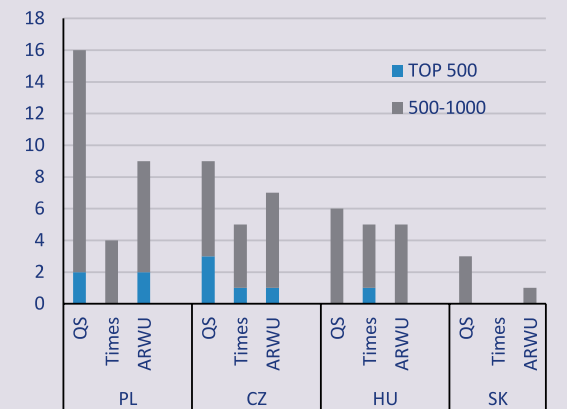
Štruktúra pracovnej sily a pokračujúca automatizácia znižuje využiteľnosť existujúceho ľudského kapitálu. Zvyšovanie úrovne a zmena orientácie ľudského kapitálu prostredníctvom celoživotného vzdelávania by mali vytvoriť podmienky pre lepšiu adaptáciu na trend automatizácie.

⁵⁵ Podiel slovenských VŠ študentov v zahraničí je dvojnásobne vyšší ako podiel druhej najhoršej krajiny po Slovensku (Estónsku), s výnimkou Luxemburska.

⁵⁶ MESA10. Dotazníkový prieskum To dá rozum. 2018. Dostupné na: <https://analyza.todarozum.sk/download/B20190922T00000303.xlsx>

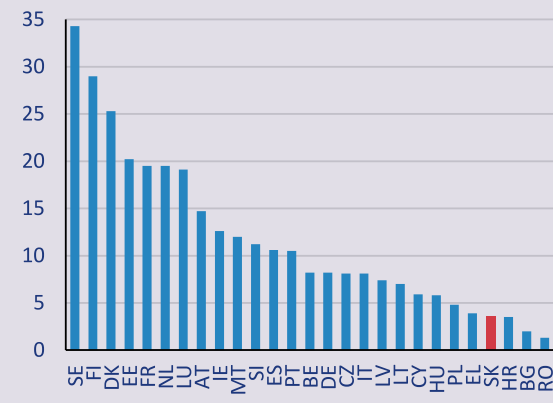
Vzdelávanie dospelých však zostáva výzvou pre slovenskú ekonomiku, keď iba 3,6 % populácie vo veku 25-64 rokov sa v roku 2019 počas posledných 4 týždňov pred prieskumom zúčastnilo vzdelávania.

Graf 29: Počet univerzít umiestnených v renomovaných rebríčkoch (posledný dostupný údaj)

Zdroj: universityrankings.ch

Graf 30: Účast na vzdelávaní dospelých v %, vek 25-64, 2019

Zdroj: Eurostat

Hlavné strategické politiky a iniciatívy vo vzdelávaní do roku 2030

1. Posilnenie ranej starostlivosti a predprimárneho vzdelávania

Posilňovanie ranej starostlivosti je najúčinnější spôsob inklúzie, ktorá je jedna z prioritných výziev vo vzdelávaní. Ide však o nadrezortnú tému, ktorej sa venuje kapitola Trh práce a sociálna udržateľnosť.

Zvládnuť implementáciu povinného predprimárneho vzdelávania od 5 rokov počínajúc školským rokom 21/22 si okrem budovania kapacít vyžaduje celý rad podporných opatrení, najmä nárokovateľnosť podporného personálu (pedagogickí asistenti, pomocní vychovávatelia, odborní asistenti) a zníženie kvalifikačných predpokladov pomocných vychovávateľov, ustanovenie školských obvodov pre materské školy (MŠ), informačnú kampaň v jazyku menšín, debarierizáciu priestorov alebo odstránenie neformálnych poplatkov a zabezpečenie školských autobusov na trasách medzi segregovanými osídleniami a MŠ.

Povinné predprimárne vzdelávanie podporí inklúziu detí zo sociálne znevýhodneného prostredia a detí so zdravotným znevýhodnením vyrovnaním rozdielov v pripravenosti detí pred nástupom na povinnú školskú dochádzku. Podľa odhadov IFP má samotné opatrenie potenciál zvýšiť HDP v dlhodobom horizonte o 0,3 % (NPR, 2020). Zapojenie podporného personálu a ďalších cieľných opatrení do implementácie navyšuje ekonomický a spoločenský benefit ešte viac.

S cieľom zvýšiť zaškolenosť 3- a 4-ročných detí v MŠ je potrebné zaviesť právny nárok na miesto v MŠ. Zavedeniu právneho nároku by malo predchádzať vybudovanie dostatočných kapacít vrátane vytvorenia podmienok pre flexibilné formy predprimárneho vzdelávania (napr. detské skupiny, lesné a firemné škôlky) a zmeny financovania predprimárneho vzdelávania. Znižovanie bariér a zavedenie adresnejšej podpory v podobe podporného personálu je obdobné ako pri zavádzaní povinného predprimárneho vzdelávania. Súčasťou bude aj potreba zmeny financovania MŠ z originálnych na prenesené kompetencie.

Celková finančná potreba na investície vrátane podporného personálu v materských školách pre roky 2021 až 2024: 388 mil. eur⁵⁷

⁵⁷ Z toho investície 242 mil. eur, na podporný personál v MŠ na povinné predprimárne vzdelávanie od 5 rokov 130 mil. eur a 16 mil. eur na podporný personál v MŠ na garantované miesto od 3 rokov.

Míľniky

Míľnik 1: Máj 2021: Otvorenie výzvy na dofinancovanie podporného personálu na zvládnutie povinnej predškolskej dochádzky od 5 rokov

Míľnik 2: 2021: Implementácia povinného predprimárneho vzdelávania od 5 rokov veku v školskom roku 2021/2022

Míľnik 3: do 2023: Právny nárok v MŠ pre deti od 4 rokov

Míľnik 4: do 2024: Právny nárok v MŠ pre deti od 3 rokov

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Podiel detí (zaškolenosť) v predškolskom vzdelávaní

Cieľ: do 2021: Zaškolenosť detí vo veku 5 rokov – 100 %

Cieľ: do 2024: Zaškolenosť detí vo veku 4-6 rokov – 95 %

2. Desegregácia

S inklúziou úzko súvisí problém vyčleňovanie žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím do špeciálnych škôl a špeciálnych tried, kvôli čomu je voči Slovensku vedený infrigement zo strany EK. Cieľom je postupne začleniť zdravotne znevýhodnené deti zo špeciálneho do bežného prúdu, zabrániť chybnému začleňovaniu detí do špeciálneho prúdu a zároveň znížiť priestorovú segregáciu detí z marginalizovaných komunít. V súvislosti s elimináciou diskriminačného vyčleňovania žiakov do špeciálnych škôl sa vytvoria záväzné štandardy pre školské zariadenia poradenstva a prevencie, ktoré budú garantovať objektívnu a komplexnú diagnostiku intelektových schopností dieťaťa.

Kým v celkovej populácii zdravotne znevýhodnených žiakov mali ľahké mentálne postihnutie diagnostikované 4 % žiakov, v populácii žiakov v systéme PHN to bolo trojnásobne (12 %) a v populácii žiakov z prostredia MRK až takmer päťnásobne viac (19,3 %). Sofistikovanejší, komplexnejší a dlhodobý spôsob diagnostiky ľahkého mentálneho postihnutia by mal eliminovať prípady rýchleho zaraďovania žiakov do špeciálneho prúdu po krátkom jednorazovom testovaní. Nová diagnostika bude použitá aj na dobrovoľné pretestovanie už v minulosti nesprávne identifikovaných a vyčlenených žiakov a ich citlivý návrat do hlavného vzdelávacieho prúdu. Zároveň s žiakom s ľahkým mentálnym postihnutím umožní dosahovať nižšie stredné vzdelávanie (v súčasnosti po úspešnom ukončení bežnej ako aj špeciálnej základnej školy získavajú iba primárne vzdelávanie) tak, aby mohli pokračovať vo vzdelávaní na všetkých typoch stredných škôl.

Pilotovanie postupného presunu žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím zo špeciálnych škôl a špeciálnych tried. Časť špeciálnych škôl bude transformovaná na zdrojové centrá a časť sa zlúči s bežnými školami.

Pripraví sa tiež regulácia dvojročných učebných odborov pre žiakov s neukončeným základným vzdelaním (F-odbory) tak, aby sa eliminovali ich neefektivity (vysoké výdavky spojené so slabými výsledkami napr. v oblasti uplatnenia sa na trhu práce) a segregačný charakter.

Celková finančná potreba pre roky 2021 až 2024: 4 mil. eur

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: Vytvorenie záväzných štandardov pre školské zariadenia poradenstva a prevencie

Míľnik 2: 2021: Pilotný presun žiakov s ľahkým mentálnym postihnutím zo špeciálnych tried a špeciálnych škôl do bežného prúdu

Míľnik 3: do 2021: Vytvorenie a spustenie vzdelávacieho programu o segregácii

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Predčasnú ukončenie školskej dochádzky

Cieľ: do 2024: Zníženie počtu detí s diagnostikovaným zdravotným znevýhodnením na 8 % populácie žiakov vo veku 6 rokov (oproti 11 % v roku 2019)

3. Inkluzívne vzdelávanie na základných školách

Paralelne s posilňovaním ranej starostlivosti a predprimárneho vzdelávania a v nadväznosti na realizáciu desegregačných opatrení sa bude posilňovať inkluzívnosť bežných základných škôl. Východiskovým dokumentom pre zvyšovanie inkluzívnosti škôl a školských zariadení bude Stratégia inkluzívneho vzdelávania.

S cieľom efektívnejšie identifikovať vzdelávacie potreby detí sa pristúpi k reforme školských zariadení poradenstva a prevencie (CPPPaP a ČŠPP). Nový typ podpory bude mať charakter nárokovateľných podporných opatrení (všeobecné, ciele a špecifické opatrenia). Vytvoria sa štandardy, ktoré stanovia minimálnu kvalitu a rozsah služieb, dôjde k zjednoteniu financovania štátnych a neštátnych poradenských zariadení a k vytvoreniu nových pravidiel pre zaraďovanie do siete. Výrazne sa posilní kvalita a ponuka vzdelávacích programov pre odborných zamestnancov pôsobiacich v poradenských zariadeniach. Za účelom zlepšenia pripravenosti budúcich pedagogických a odborných zamestnancov sa bude klásť dôraz aj na nadobúdanie zručností potrebných pre prácu so sociálne a zdravotne znevýhodnenými žiakmi.

Posilnia sa podporné tímy v školách prostredníctvom zavedenia nárokovateľnosti škôl na odborných zamestnancov, pričom veľkosť úväzkov bude závisieť od veľkosti školy. Zadefinuje sa rola pedagogického asistenta a pomocného vychovávateľa a zavedie sa transparentný a finančne zabezpečený proces prideľovania prostriedkov na zabezpečenie tohto personálu. Žiaci s iným materinským jazykom (deti z národnostných menšín a deti cudzincov) budú mať nárok na výučbu slovenčiny ako druhého jazyka a podporí sa prístup k rozvíjaniu jazykov národnostných menšín. Súčasťou systému bude vytvorenie metodík, učebníc a relevantných vzdelávacích programov pre učiteľov. S cieľom eliminovať negatívny trend v oblasti predčasného ukončovania školskej dochádzky sa vytvorí systém včasného varovania, ktorý pomôže identifikovať žiakov ohrozených predčasným ukončením školskej dochádzky v základných a stredných školách, zavedie sa nárokovateľná mentoringová a tútoringová podpora v základných a stredných školách a pristúpi sa k navýšeniu stredoškolských sociálnych štipendií.

Pre zvýšenie prístupnosti školského prostredia sa vytvorí akčný plán debarierizácie v súlade s ktorým budú postupne debarierizované všetky materské, základne, stredné a vysoké školy (nehnutelnosti ako aj informačné a komunikačné technológie).

Celková finančná potreba na podporné tímy vrátane debarierizácie priestorov pre roky 2021 až 2024: 590 mil. eur

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: Prijatie Stratégie inkluzívneho vzdelávania

Míľnik 2: 2021 až 2023: Reforma školských zariadení poradenstva a prevencie

Míľnik 3: do 2022: Zavedenie právneho nároku škôl na odborných zamestnancov

Míľnik 4: 2020 až 2026: Debarierizácia škôl

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Predčasné ukončenie školskej dochádzky
Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní

Cieľ: do 2024: Počet podporných odborných zamestnancov (FTE) – 4 625 do 2026: Podiel debarierizovaných škôl – 100 %

4. Kurikulárna reforma

Kurikulárna reforma sa zameria na zmenu obsahu a formy vzdelávania smerom k získavaniu zručností využiteľných v živote (čitateľská gramotnosť, kritické myslenie, digitálne zručnosti, podnikateľské zručnosti, atď.), STEAM a odklonom od memorovania encyklopedických vedomostí.

Zároveň sa podporí obsahová previazanosť medzi jednotlivými predmetmi. Obsah vzdelávania sa definuje vo väčších časových celkoch, čo podporí individualizáciu a inklúziu vo vzdelávaní. Implementácia bude podporená prostredníctvom vybudovania tímu lídrov kurikulárnej zmeny na Štátnom pedagogickom ústave (ŠPÚ), vytvorenia regionálnych tímov na vývoj a implementáciu školských či spoločných regionálnych kurikul a profesionalizácie školských a regionálnych špecialistov v oblasti curriculum development (programy kontinuálneho vzdelávania na ŠPÚ a doktorandský program v spolupráci ŠPÚ s vybranou pedagogickou fakultou). Súčasne sa kurikulárna zmena premietne do prípravy budúcich učiteľov a zabezpečí sa plošné vzdelávanie učiteľov pri zavádzaní pripravených kurikulárnych a didaktických zmien.

Kurikulárna reforma bude podporená aj otvorením trhu s učebnicami a učebnými materiálmi ako aj digitálnym vzdelávacím obsahom. Ako nultý krok ku zmene spôsobu výučby je nutné otvoriť trh s učebnicami s cieľom umožniť školám výber z viacerých učebníc podľa ich potrieb a požiadaviek, dofinancovať potreby škôl v oblasti didaktických materiálov, ako aj zvýšiť ich kvalitu a podporiť digitalizáciu vzdelávacieho obsahu.

Celková finančná potreba na kurikulárnu reformu vrátane zakúpenia učebníc pre roky 2021 až 2026: 124 mil. eur

Míľniky

Míľnik 1: 2021: Otvorenie trhu s učebnicami (novelizácia Smernice č. 33/2020 o didaktických prostriedkoch)

Míľnik 2: 2021: Vybudovanie tímu lídrov kurikulárnej reformy

Míľnik 3: 2022: Pilotné overovanie nového kurikula

Míľnik 4: 2023 až 2030: Plošné zavádzanie zmeny tdo vzdelávacieho systému

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní

Cieľ: September 2022: zapojených 200 škôl do pilotného overovania nového kurikula

5. Odmeňovanie učiteľov, ich príprava a profesijný rozvoj

Cieľom je posilnenie postavenia učiteľa, aby si viac mladých ľudí z najšikovnejších študentov stredných škôl vybralo túto kariéru. Výrazne sa zvýšia platy učiteľov, pričom sa posilní aj variabilná zložka platu, vďaka čomu sa podporí zásluhovosť pri odmeňovaní učiteľov. V rámci posilnenia variabilnej zložky platu sa vytvorí metodika pridelovania osobných príplatkov a odmien. Dôraz bude kladený na nástroje a kritériá, ktoré majú potenciál podporovať pozitívne motivácie a profesijný rozvoj učiteľov a nemajú negatívny vplyv na vzdelávací proces. Školám na tento účel budú poskytnuté účelovo viazané finančné prostriedky. Implementácia bude podporená poskytovaním vzdelávacích programov pre vedúcich pracovníkov v oblasti hodnotenia práce učiteľov a pridelovania osobných príplatkov a odmien.

V rámci skvalitňovania prípravy budúcich učiteľov sa legislatívne upraví postavenie cvičných škôl a cvičných učiteľov, podporí sa vznik laboratórnych škôl, odstránia sa legislatívne bariéry pre učiteľov z praxe na vykonávanie pedagogickej činnosti na VŠ a stanoví sa minimálny rozsah praktickej prípravy budúcich učiteľov. V súvislosti s profesijným rozvojom učiteľov sa zmapujú vzdelávacie potreby učiteľov a namiesto normatívneho financovania sa zavedie príspevok na profesijný rozvoj pre konkrétneho učiteľa (individuálny vzdelávací poukaz), vďaka čomu sa odstráni finančná bariéra pre absolvovanie profesijného rozvoja a podporí sa rozšírenie vzdelávacej ponuky zo strany neštátnych poskytovateľov. Takisto sa podporí vzdelávanie riaditeľov s dôrazom na zručnosti v riadení ľudských zdrojov.

Celková finančná potreba na skokové zvýšenie plátov vrátane podpory profesijného rozvoja učiteľov pre roky 2022 až 2024: 665 mil. eur

Mílniky

Mílnik 1: od 2021: Stanovenie minimálneho rozsahu praktickej prípravy budúcich učiteľov

Mílnik 2: do 2022: Reforma odmeňovania učiteľov

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní

Cieľ 1: do 2022: Nárast platov učiteľov na 85 % priemerného platu VŠ vzdelaných ľudí (súčasná úroveň okolo 70 %; priemer v EÚ 88 %)

Cieľ 2: do 2022: Zvýšenie podielu príplatkov a odmien na celkových mzdách na 30 % (dnes 20 %)

Cieľ 3: do 2024: Zvýšenie počtu aktivít profesijného rozvoja o 50 %

6. Systém riadenia regionálneho školstva

Kompetencie v oblasti riadenia, zriaďovania a financovania škôl prejdú z rezortu vnútra pod rezort školstva. Kompetencie odborov školstva okresných úradov v sídle kraja prejdú pod regionálne útvary v priamej pôsobnosti ministerstva školstva (špecializovaná štátna správa, ŠŠS). Zefektívni sa tak riadenie finančných tokov (rýchlejšie a administratívne menej náročné) medzi ministerstvom a zriaďovateľmi a umožní sa efektívnejší rozvoj stredného článku riadenia regionálneho školstva. Tento článok by mal zabezpečovať viaceré oblasti školskej politiky, ako napríklad podpora školám pri vzdelávaní detí cudzincov, usmerňovanie zriaďovateľov pri odstraňovaní segregáčnych školských obvodov, poskytovanie školám a zriaďovateľom servis pri uchádzaní sa o prostriedky z EŠIF, či poradenstvo v pedagogickom riadení škôl a kvality výchovno-vzdelávacej činnosti tak, aby vhodne dopĺňali najmä činnosti priamo riadených organizácií rezortu školstva.

Aby sa zvýšila atraktivita pozície riaditeľa školy, zvýši sa plat riaditeľov, vytvoria sa možnosti kariérneho rastu riaditeľov prostredníctvom zavedenia atestácie pre riaditeľov, vzdelávacích programov aj zo strany neštátnych poskytovateľov. Zabezpečí sa kontinuálna metodická a odborná podpora pri riadení (napr. koučing, supervízia, stáže) a poradenstvo v rámci ŠŠS v školstve.

Mílniky

Mílnik 1: do 2022: Prenos kompetencií v oblasti riadenia, zriaďovania a financovania škôl z MV SR na MŠVVaŠ

Mílnik 2: do 2022: Formálne zavedenie kariérneho rastu riaditeľov

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní

Cieľ: do 2023: Zvýšenie spokojnosti riaditeľov a zriaďovateľov s novou organizáciou riadenia regionálneho školstva (výsledok prieskumu)

7. Optimalizácia siete základných škôl

Optimalizovaná sústava siete škôl zabezpečí vyššiu kvalitu (odbornosť) výučby a vyššiu nákladovú efektívnosť základných škôl (ZŠ). To by sa malo odraziť v PISA indikátore.

Alternatíva 1: Zmena systému financovania

Alternatíva 2: Cielená pilotná racionalizácia siete ZŠ vo vytipovanom regióne

Alternatíva 3: Uskutoční sa komunálna reforma spojená so zmenou zriaďovateľskej pôsobnosti ZŠ

Alternatíva 3a: Neuskutoční sa komplexná komunálna reforma, ale zmení sa iba zriaďovateľská pôsobnosť ZŠ pod jedného zriaďovateľa

V každej alternatíve bude racionalizácia podporená cieľnými štátnymi investíciami do školskej infraštruktúry vrátane školských autobusov s cieľom zabezpečiť prístup ku kvalitnejšiemu vzdelaniu, prípadne podporou projektov na odstránenie bariér racionalizácie (napr. podpora alternatívneho využitia budov škôl). Zároveň, odstraňovanie modernizačného dlhu v rámci predpokladaných výdavkových opatrení zo zdrojov z Fondu obnovy a EŠIFov bude cieľiť primárne veľké školy tak, aby sa zvýšila ich atraktivita (telocvičňa, špeciálne laboratóriá, vonkajšie športoviská a pod.). Súčasne sa zabezpečí dobudovanie školskej infraštruktúry na odstránenie dvojzmennej prevádzky.

Celková finančná potreba na dobudovanie kapacít pre roky 2021 až 2024: 300 mil. eur

Míľniky	Ciele
Míľnik 1: do 2024: Zoptimalizovanie siete na 2. stupni ZŠ	<p>Hlavný výsledkový ukazovateľ: Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní</p> <p>Cieľ 1: do 2023: Počet žiakov vyučovaných v druhej smene: 0 (v súčasnosti 3 353)</p> <p>Cieľ 2: do 2025: zníženie počtu škôl s menej ako 150 deťmi o 25 %</p>

8. Zmena koncepcie externých testovaní a podpora autoevalvácie škôl

Súčasnú národnú testovania sa zmenia z rozlišovacích na kritériálne, čím sa zabezpečí overenie miery osvojenia kurikula a porovnateľnosť výsledkov v čase. Rozšíri sa záber testovania aj o ostatné vzdelávacie okruhy (napr. digitálne zručnosti, prírodovedná a spoločenskovedná gramotnosť). Testovanie vo vybraných oblastiach sa posilní aj prostredníctvom zapojenia sa do existujúcich medzinárodných testovaní ICCS (občianske vzdelávanie a výchova) a ICILS (počítačová a informačná gramotnosť). Zároveň sa testovania doplnia o zber ďalších informácií prostredníctvom dotazníkov (napríklad socio-ekonomické zázemie alebo klíma školy). Lepšie testovanie a meranie výsledkov škôl umožní nastavovať a najmä vyhodnocovať zmeny v školstve, poskytovať školám kvalitnú spätnú väzbu o výsledkoch ich žiakov, identifikovať úspešné školy a školy, ktoré potrebujú podporu.

Súbežne sa zavedú procesy sebahodnotenia škôl po vzore úspešných medzinárodných modelov, vďaka ktorým školy aktívne pristúpia k identifikácii svojich nedostatkov a potrieb a následnej realizácii potrebných zmien (napr. zabezpečenie dodatočnej podpory, nastavenie individuálnych vzdelávacích plánov pedagogických a odborných zamestnancov, úprava školského vzdelávacieho programu atď.). V tejto súvislosti sa aktualizuje model sebahodnotenia škôl a školám sa poskytnú metodiky, príklady dobrej praxe a vzdelávanie a odborné poradenstvo v oblasti autoevalvácie.

Míľniky	Ciele
<p>Míľnik 1: do 2021: Aktualizácia modelu sebahodnotenia pre MŠ, ZŠ a SŠ</p> <p>Míľnik 2: do 2021: Doplnenie testovania o zber ďalších informácií formou dotazníkov</p> <p>Míľnik 3: do 2022: Prechod z rozlišovacieho na kritériálne testovanie</p> <p>Míľnik 4: do 2023: Rozšírenie testovania o nové okruhy a zapojenie do ďalších medzinárodných testovaní</p>	<p>Hlavný výsledkový ukazovateľ: Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní</p> <p>Ciele:</p> <p>Cieľ 1: do 2024: Rozšírenie zapojenia sa do minimálne ďalších dvoch medzinárodných testovaní</p> <p>Cieľ 2: do 2024: Rozšírenie národných testovaní o minimálne jeden nový vzdelávací okruh</p> <p>Cieľ 3: do 2023: Uplatnenie aktualizovaného modelu sebahodnotenia na 500 školách</p>

9. Reforma financovania a riadenia vysokých škôl

Prvým krokom k reforme vysokých škôl (VŠ) je nový prístup k akreditácii v súlade s Európskymi štandardmi pre zabezpečovanie kvality vysokoškolského vzdelávania. Nové kritéria sprísnia podmienky pre garantovanie študijných programov, a to napr. rozšírením využívaním zahraničných hodnotiteľov a potrebou garantovať študijné programy kvalitnými výstupmi piatich akademikov. Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školstvo (SAAVŠ) sa stane členom ENQA.

Zvýšenie kvality VŠ sa podporí zvýšenou internacionalizáciou študentskej aj akademickej časti na základe novej stratégie internacionalizácie VŠ.

Vytvorí sa tiež systém pravidelného hodnotenia tvorivej činnosti vysokých škôl realizovaný medzinárodnými hodnotiteľmi.

Reforma financovania a riadenia umožní efektívnejšie strategické smerovanie sektora vysokých škôl v súlade so spoločenskými a ekonomickými potrebami krajiny a jej regiónov.

Dôležitou bude zmena vo financovaní verejných vysokých škôl. Vysoké školy vždy potvrdili vysokú pružnosť pri zmenách financovania, preto financovanie možno chápať ako najrýchlejší nástroj na podporu zmien v prioritách vysokých škôl. Zavedie sa nový finančný nástroj tzv. „výkonnostné zmluvy“. Na základe dialógu s VŠ budú školy zaviazané plniť stanovené a dohodnuté ciele. Ciele budú vychádzať z auditu VŠ prostredia a potrieb krajiny, ktoré je ťažké zachytiť v súčasnej jednotnej metodike financovania. Potenciálnymi cieľmi sú napríklad podpora profilácie a diverzifikácie VŠ na základe ich silných stránok a potenciálu rozvoja (vrátane podpory krátkych terciárnych programov a profesných bakalárskych štúdií), či koncentrácia zdrojov (zlučovanie pracovísk/fakúlt/VŠ, znižovanie počtu študijných programov) na plnenie úloh. Na napĺňanie cieľov budú vyčlenené a podmienené dodatočné finančné prostriedky, ktorých využitie sa bude monitorovať. Pre úspešné implementovanie „výkonnostných zmlúv“ je potrebné reformovať aj systém riadenia VŠ. Zabezpečí sa transparentnosť dohadovania zmlúv, aby sa predišlo alokácii zdrojov na základe politického zadania, alebo lobingu škôl či silných lobingových skupín.

Druhou nohou reformy financovania vysokých škôl bude úprava vzorca na rozpis dotácií. Rozpis dotácií vo vyššej miere zohľadní uplatniteľnosť absolventov, spoluprácu so súkromným sektorom, internacionalizáciu učiteľov aj žiakov.

Reforma riadenia sa zameria na efektívnejšie riadenie univerzít. Posilnia sa právomoci exekutívnych orgánov VŠ a Správnej rady. Obsadzovanie riadiacich pozícií v škole (rektor, kvestor, dekan) sa sprofesionalizuje a bude sa diať iba formou otvorených výberových konaní s definovanými nárokmi na uchádzačov, ktoré vyhlasuje Správna rada. Rola akademického senátu vo vzťahu ku rektorovi bude viac konzultačná.

Zredukujú sa zákonom predpísané požiadavky na vnútorné usporiadanie samosprávy vysokých škôl na nižších úrovniach (t. j. fakulty) s cieľom prispôbiť vnútornú štruktúru podmienkam a potrebám VŠ, ktoré sú rôznorodé.

Zo zákona o VŠ sa vypustí podmienka, aby ľudia na funkčných miestach profesora a docenta museli spĺňať požiadavky na vedecko-pedagogický titul profesor, resp. docent. Vďaka tomu sa otvorí priestor pre väčšiu internacionalizáciu škôl, otváranie nových perspektívnych programov, ale aj diverzifikáciu škôl na univerzitné a profesijné.

Na vyváženú vzťah medzi záujmami štátu a akademickou samosprávou sa v Správnej rade vytvorí paritné zastúpenie štátu, akademickej obce a lokálnych zainteresovaných strán (samospráva, zamestnávateľia). Zástupcovia štátu budú identickí naprieč univerzitami, s vlastným analytickým tímom a budú na základe analytických vstupov navrhovať a negociovať obsah na mieru šitých reforiem obsiahnutých vo výkonnostných zmluvách.

Celková finančná potreba na výkonnostné zmluvy pre roky 2021 až 2024: 172 mil. eur ročne

Míľníky

Míľník 1: do 2020: Schválené nové kritériá akreditácie VŠ

Míľník 2: do 2021: Audit vysokých škôl

Míľník 3: do 2021: Zmena legislatívy k organizácii vysokých škôl

Míľník 4: do 2021: Prijatá stratégia internacionalizácie vysokých škôl

Míľník 5: do 2022: Nová štruktúra riadenia VŠ

Míľník 6: do 2023: Uzatvorenie výkonnostných zmlúv

Míľník 7: do 2023: Prijatie SAAVŠ za člen ENQA

Míľník 8: do 2024: Vnútorne systémy zabezpečovania kvality zavedené na všetkých vysokých školách v SR

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Priemerné umiestnenie top 3 slovenských vysokých škôl
Počet vysokých škôl v TOP 500

Cieľ 1: do 2022: Podpísané výkonnostné zmluvy s 50 % VŠ do 2024

Cieľ 2: Zlučovaním znížiť počet verejných VŠ (VVŠ) na 18 (dnes 20)

Cieľ 3: Znížiť počet študijných programov na 2. stupni o 20 % oproti stavu 2020

Cieľ 4: Znížiť počet študijných programov na 3. stupni o 20 % oproti stavu 2020

Cieľ 5: Zvýšiť počet doktorandov o 50 %

Cieľ 6: Zvýšiť podiel absolventov bakalárskych a krátkych terciárnych programov nepokračujúcich na 2. stupni VŠ na 33 %

Cieľ 7: Zvýšiť podiel zahraničných študentov na slovenských vysokých školách na 15 %

Cieľ 8: Zvýšiť podiel zahraničných doktorandov na slovenských vysokých školách na 20 %

Cieľ 9: Zvýšiť podiel zahraničných akademikov na slovenských vysokých školách na 15 %

10. Odborné vzdelávanie a príprava, vzdelávanie dospelých

S cieľom lepšieho prepojenia vzdelávania a potrieb trhu práce sa zavedie flexibilnejší systém získavania kvalifikácií. V rámci neho sa vytvorí segmentovaný systém kvalifikácií, ktorý umožní získavať a zvyšovať kvalifikácie mimo formálneho vzdelávacieho systému, najmä uznaním kvalifikácie na základe už vykonávanej práce. Tieto menšie kvalifikácie poskytnú príležitosť na získanie kvalifikácie pre populácie predčasne vypadávajúcej zo vzdelávacieho systému a pre aktívnu politiku trhu práce. Zároveň umožnia vznik modulov formálneho vzdelávania pre žiakov stredných odborných škôl, ako aj programov vzdelávania dospelých, ktoré možno ponúknuť uchádzačom o zamestnanie. Vďaka sflexibilneniu a skvalitneniu odbornej prípravy v stredných odborných školách sa znížia počty žiakov, ktorí odídu zo školy bez získania kvalifikácie. Systém môže zároveň významne napomôcť priznaniu kvalifikácií osobám, ktoré nadobudli požadované vedomosti, zručnosti a kompetencie mimo formálneho vzdelávania, najmä priamo prácou. Súčasťou opatrení v tejto oblasti je aj podpora vzdelávania v pracovnom prostredí (work based learning) poskytovaného podnikmi vo všetkých druhoch škôl (teda aj gymnáziách, priemyslovkách a na vysokých školách) na základe kontraktu školy a podniku, stimulmi analogickými k duálu. Informovanosť škôl o vývoji na trhu práce bude posilnená reformou systému sektorových rád (záväzná povinnosť zachytávať zmeny na pracoviskách a prispievať k zmenám vo vzdelávacom a kvalifikačnom systéme) a zákonným zabezpečením zberu dát uplatnenia absolventov (tzv. graduate tracking).

V rámci podpory kultúry vzdelávania dospelých podľa najlepšej praxe sa zavedú individuálne vzdelávacie účty.

Do konca roka 2021 sa pripraví medzirezortná Stratégia vzdelávania dospelých, ktorá načrtne ďalšie mechanizmy podpory vrátane podpory vzdelávania aj pre existujúcich zamestnancov na pracovných pozíciách, ktoré budú v budúcnosti ohrozené automatizáciou.

Celková finančná potreba na individuálne vzdelávacie účty a vzdelávanie zamestnancov pre roky 2021 až 2024: 44 - 88 mil. eur

Celková finančná potreba na prax na SOŠ a mini-kvalifikácie: bude doplnené na základe analýzy

Míľniky

Míľnik 1: do 2021: Schválená stratégia vzdelávania dospelých

Míľnik 2: do 2021: Pilotné spustenie individuálnych vzdelávacích účtov

Míľnik 3: do 2023: Spustenie systému mini-kvalifikácií

Míľnik 4: do 2024: Posilnenie vzdelávania v pracovnom prostredí

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Účasť dospelých na celoživotnom vzdelávaní

Cieľ 1: do 2023: 5 % populácie zúčastňujúcej sa vzdelávania dospelých (ukazovateľ LFS)

Cieľ 2: do 2024: 90 % študentov na SOŠ s praxou vo firmách

Cieľ 3: do 2024: Znížiť nesúlad v odbore vzdelania na 36 % (dnes 39 %)

11. Digitalizácia

Digitálna transformácia vzdelávania a administratívnych procesov regionálneho školstva bude postavená na troch princípoch:

1) Doplnenie digitálnych zručností učiteľov, 2) Vybavenie učiteľov a škôl digitálnymi technológiami (software a hardware) a 3) Reforma kurikula posilnením horizontálnych digitálnych zručností, ale aj špecifického IT vzdelávania. Doplnenie digitálnych zručností učiteľov formou ďalšieho vzdelávania bude základným predpokladom pre úspešnú implementáciu reformy. Realizátormi digitálnej transformácie škôl budú digitálni koordinátori, pomocou ktorých budú systémom train the trainer vyškolení a pripravení učitelia z jednotlivých škôl, ktorí budú postupovať podľa Plánu digitálnej transformácie danej školy. Podľa tohto plánu sa zabezpečí vybavenie učiteľov digitálnymi technológiami, skvalitnenie pripojenia škôl na internet, zabezpečenie lokalizovaného digitálneho obsahu s otvorenou licenciou dostupnou žiakom a učiteľom cez virtuálne vzdelávacie prostredia. Každý učiteľ bude mať dostupný vlastný notebook so zabezpečenou správou a mailovou adresou spravovanou školou a prístup do virtuálnych vzdelávacích prostredí.

Učiteľské tímy budú vedieť spolupracovať a komunikovať cez digitálne technológie, informácie a údaje o žiakoch budú bezpečne uložené. Digitálne technológie podporia a zjednodušia administratívne procesy na škole. Každý žiak bude mať prístup k otvorenému digitálnemu vzdelávaciemu obsahu a škola a učitelia budú využívať digitálne technológie na podporu prezenčného vzdelávania v triedach. V prípade krízových situácií ako sú pandémie budú školy bez zbytočných zdržaní schopné transformovať svoje procesy do online podpory žiakov. Kurikulum bude podporovať nadobúdanie digitálnych zručností ako programovanie, porozumenie bezpečnému využívaniu technológií so zreteľom na sociálne aspekty ako aj zručnosti v oblasti práce s robotmi a autonómnymi technologickými zariadeniami.

Celková finančná potreba na doplnenie digitálnych zručností učiteľov vrátane vybavenia škôl učiteľov počítačmi a ďalšou digitálnou technikou pre roky 2021 až 2024: 133 mil. eur

Mílniky

Mílnik 1: do 2021: Schválenie Stratégie digitálneho vzdelávania

Mílnik 2: do 2023: Reforma kurikula posilnením horizontálnych digitálnych zručností, ale aj špecifického IT vzdelávania

Mílnik 2: do 2030: Dopĺňanie digitálnych zručností učiteľov

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní

Cieľ 1: do 2024: Zvýšiť podiel žiakov vo vysoko digitálne vybavených a pripojených školách na 50 % (ISCED 1), 75 % (ISCED 2) a 90 % (ISCED 3) (v roku 2018 to bolo 17 %, 55 %, 44 %)

Cieľ 2: do 2024: Zvýšiť podiel učiteľov pravidelne využívajúcich digitálne technológie vo svojej práci na 80 %

Cieľ 3: do 2024: Zvýšiť podiel žiakov majúcich prístup do virtuálneho vzdelávacieho prostredia na priemer EÚ, tzn. na 32 % (ISCED 1), 61 % (ISCED 2) a 65 % (ISCED 3).

Cieľ: 2024 – Každý učiteľ základnej a strednej školy bude vybavený notebookom so základnou výbavou

12. Modernizácia budov a areálov škôl

Ako komplementárne opatrenie k reformám vzdelávania je žiaduca komplexná obnova budov a dofinancovanie vybavenia škôl, aby spĺňali požiadavky na „SMART“ školy, ktoré budú zelené, inkluzívne a digitálne.

Výdavky na hĺbkovú obnovu budov môžu zahŕňať rekonštrukcie škôl a škôlok, telocviční, internátov a iných školských zariadení, vybavenie škôl (IT, laboratóriá), vnútorné a vonkajšie športoviská, počítače alebo tablety pre žiakov a debarierizácia škôl. Rekonštrukcie by sa mali týkať všetkých úrovní školstva od MŠ po VŠ a spojené by mali byť nielen so zatepľovaním, ale aj s digitálnymi a so zelenými riešeniami, napr. s inštaláciou tepelných čerpadiel, OZE, so zadržaním vody a pod.

Vzhľadom na rôznorodosť potrieb jednotlivých škôl a finančné obmedzenia sa ako najvhodnejší spôsob financovania javí financovanie na žiaka a škola si vyberie, ktoré prvky potrebuje najakútnejšie prefinancovať.

Celková finančná potreba na dobudovanie odborných učební, výstavbu telocviční, revitalizáciu vonkajších ihrísk a hĺbkové rekonštrukcie budov pre roky 2021 až 2024: 1 890 mil. eur

Ciele

Hlavný výsledkový ukazovateľ:
Priemer dosiahnutých bodov v PISA testovaní
Priemerné umiestnenie top 3 slovenských vysokých škôl

Cieľ: do 2026: 100 % žiakov benefitujúcich zo zlepšeného prostredia a vybavenia škôl